

датъ мохамеданитѣ, да ги грабятъ, а за християнитѣ да се застъпватъ и отмъщаватъ — това е призванието на хайдутитѣ.

Разнообразни били причинитѣ, по които тоя или онзи вземалъ оружие и „хващаль планината“. Само отчаянието е могло да накара човѣка да си избере такъвъ животъ, защото който се е решавалъ на това, той билъ зави-
наги обреченъ отъ турцитѣ на загиване. На одного турцитѣ убили родителитѣ или брата му, другиму откраднали булката или обезчестили сестра му; едни били лишени отъ цѣлия си имотъ поради потисничествата на беговетѣ, а на други били ограбени всички стоки по пѣтищата и били оставяни безъ срѣдства за съществуване; мнозина отъ тѣхъ били бѣгълци отъ затворитѣ; а имало случаи, когато сж ставали хайдутѣ поради нещастна любовъ или родителска клетва. Бѣглецътъ или самъ събиралъ чета, или се присъединявалъ къмъ нѣкой съществуваща. Приемали само отборъ хора, упорити и безстрашни (отборъ-юнаци). Тѣ давали клетва да бждатъ вѣрни единъ на другъ и да не се раздѣлятъ. Оръжието имъ се състояло отъ пушка, дълга човѣшки ръстъ (дълга пушка бойлия), отъ два пистолета на пояса (чифте пицови на поясъ), отъ ятаганъ и сабля (остра сабя френгия, т. е. — франкска). Облѣклото имъ било повечето разкошно, отъ пѣстри материи и обшито съ гайтани. „Вѣрната и сговорна дружина“ (или „чета“) рѣдко е бивала повече отъ 50 души; само въ пѣснитѣ броятъ често се преувеличава. Отдѣлнитѣ хайдутѣ по сръбски се наричали *момци* (ед.ч. момакъ), по български — *момчета*, изобщо *юнаци*. Най-опитния и най-храбрия избирали за *войвода*, а войводата назначавалъ одного отъ дружина за *байraktаръ*, който носѣлъ зелено или червено знаме.

Живѣли хайдутитѣ по високитѣ планини: Балкана, Родопъ Срѣдна-гора, Сакаръ-планина, Странджа и Шаръ; тѣ се навъртали най-вече близу до проходите и планинскитѣ пѣтеки. Ако е било необходимо, тѣ се спускали сжщо и въ равнинитѣ и често шетали по полуострова, криейки се въ гори и долища. Навсѣкжде тѣ търсѣли турци или изобщо мюсюлмани, за да ги убиватъ или поне да ги ограбватъ. Ако нѣкой бегъ или спяхия силно измжчвалъ християнитѣ, последнитѣ повиквали на помощъ хайдутѣ, които убивали мжчителя или въ горската тишина отъ засада, или пъкъ въ тъмна нощъ въ собственото му жилище. Истинскитѣ хайдутинѣ никогане обиждали християнитѣ, сжщо както и мохамеданскитѣ горски рицаръ убивалъ и ограбвалъ само християнитѣ. Споредъ едно традиционно вѣрване, о което хайдутитѣ се строго придържали, всѣки отъ тѣхъ, който само оскърби жена, ще бжде осжденъ отъ неизбежната орисница на пленъ у турцитѣ. Обикновениятъ грабителъ носилъ у тѣхъ позорното име *кокошкарь* и билъ нетърпимъ въ дружината, но все пакъ бивали сж случаи, както се види отъ народнитѣ пѣсни, когато много войводи, подбуждани отъ гладъ или лично отмъщение, не щадѣли и единовѣрцитѣ си.

Отъ день на день хайдутѣна преследвали безъ брой опасности и мжчноти. Ако той „изпращаль при Аллаха“ нѣкой потисникъ, трѣбвало е бързо да напусне това мѣсто, защото по следитѣ му веднага трѣгвали турски пандури, гавази и сеймени. Тая хайка на хайдутѣ се наричала *потера*. Турцитѣ често принуждавали и селянитѣ да заобикалятъ гори и да претърсватъ планини. Главитѣ на убити хайдутѣ се излагали публично въ градоветѣ. Живъ заловенъ хайдутинъ обикновено набивали на колъ при градскитѣ врати, при което мнозина въ най-страшни мжки ругаели пророка и заплашвали съ отмъщение отъ другаритѣ имъ. Такъвъ единъ случай възпѣва хърватскитѣ поетъ Станко Вразъ въ пѣсенъта си „Хайдукъ и везиръ“. Обаче, често се случвало, че такъвъ преследвачъ на турцитѣ, като му омръзне дивиятъ животъ, сдобивалъ се съ писмена амнистия и често дори ставалъ и турски пандуринъ.